

การพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการ ด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย

สุภาวดี พันธ์อำพน¹ บัณฑิต พิริยาสัยสันติ²
พลศักดิ์ จิรไกรศิริ³ วิพร เกตุแก้ว⁴

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสภาพการณ์การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในการเป็นผู้ประกอบการกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย 2) เพื่อศึกษารูปแบบความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในการเป็นผู้ประกอบการกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย และ 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกับความสำเร็จของการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย

ขอบเขตการวิจัยเป็นการศึกษาพื้นที่ทำการศึกษาคือ วิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย จำนวน 8 จังหวัด ทำการศึกษาโดยการแจกแบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย จำนวน 2,292 ตัวอย่าง นำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยวิธีการเชิงปริมาณด้วยค่าสถิติสหสัมพันธ์คานิคอล และการวิเคราะห์เส้นทาง ตามสมมติฐานการวิจัยและการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ด้วยคำถามเชิงลึกในการลงพื้นที่จริง และการสังเกตการณ์

จากการศึกษาวิจัย พบว่า

- 1) การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการด้านการผลิต การบริหารจัดการด้านการตลาด และการบริหารจัดการกลุ่มระดับมากทุกด้าน
- 2) ความสำเร็จของธุรกิจชุมชนให้ความสำคัญกับการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน ผลตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงิน และผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินอยู่ในระดับมากทุกด้านเช่นเดียวกัน
- 3) ผลการทดสอบสมมติฐานด้วยค่าค่าสถิติสหสัมพันธ์คานิคอล พบว่าการบริหารจัดการด้านการตลาด และการบริหารจัดการกลุ่มมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของธุรกิจชุมชนในด้านผลตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงิน และผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน
- 4) ตัวแบบการพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทยโดยการวิเคราะห์เส้นทางทำให้พบแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป

คำสำคัญ : การบริหารงานวิสาหกิจชุมชน; การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน; ภาคตะวันตกของไทย

¹ รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์
96 ม.3 ถ.พุทธมณฑล สาย 5 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170
อีเมล: supawadee1958@gmail.com

² รัฐประศาสนศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์

^{3,4} คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

THE DEVELOPMENT COMMUNITY ENTERPRISE MANAGEMENT TO SUCCESS OF THE BUSINESS COMMUNITY ON PROCESSED FOOD PRODUCTS IN THE WESTERN REGION OF THAILAND

Supawadee Panasampon¹ Bundith Piriyaaisanti²

Polsak Jirakraisiri³ Viporn katekao⁴

Abstract

The objectives of this study were to investigate: (1) the management of community enterprises as food-processing entrepreneurs in the western region of Thailand, (2) the pattern of success of the community enterprises as food-processing entrepreneurs, and (3) the relationship between the administration of the community enterprises and the success of the community enterprises in the western region of Thailand.

Community enterprises in 8 western provinces of Thailand. A survey by questionnaires was conducted on 2,292 related participants, the committee members, and the members of community enterprises. The data were analyzed, summarized, and discussed quantitatively, using canonical correlation analysis as well as path analysis. The qualitative approach implemented by in-depth interviews and observation was used to support the findings of this study.

The results were as follows. Firstly, the management of community enterprises placed a high importance on production, marketing, and organization management. Secondly, the success of community enterprises was due to sustainable development of business, focusing on both financial and non-financial returns. Moreover, the results of canonical correlation showed that the management of marketing and organization was related to the success of community enterprises, in terms of financial and non-financial returns. In addition, in order to develop food-processing entrepreneurship in the western region of Thailand, it was found through path analysis that community enterprises had to focus on marketing and organization management which had an effect on the success of community enterprises, in terms of financial and non-financial returns.

Keywords: community enterprise management; community enterprise management;
western region of Thailand

¹ Doctor of Public Administration, Rajamangala University of Technology Rattanakosin
96 Moo 3 Phuttamonthon 5 Rd., Salaya, Phutthamonthon, Nakhon Pathom 73170
Email: supawadee1958@gmail.com

² Doctor of Public Administration Program, Rajamangala University of Technology Rattanakosin

^{3,4} Faculty of Political Science, Ramkhamhaeng University

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการพัฒนาประเทศตามกระแสหลักหรือการพัฒนาตามระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมได้แผ่ขยายสู่ชุมชนในรูปแบบต่าง ๆ ที่มุ่งไปสู่ความทันสมัย เน้นการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ (Economic Growth) ซึ่งมีเป้าหมายไปสู่ประเทศอุตสาหกรรม โดยได้ดึงเอาระบบการผลิตแบบพึ่งตนเองและความพอดีในชุมชนให้หลุดออกจากฐานเดิมมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะการพัฒนาสมัยใหม่ที่เน้นความเจริญทางวัตถุ การบริโภคนิยม กระแสทุนนิยมข้ามชาติ รวมทั้งวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาพัฒนาแต่ขาดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมและภูมิปัญญาในสังคมไทย จึงเป็นสาเหตุที่นำไปสู่การใช้ทรัพยากรและการทำลายสิ่งแวดล้อมอย่างมากมาจนขาดความสมดุลระหว่างชีวิตความเป็นอยู่ของผู้นับกับสิ่งแวดล้อมธรรมชาติถึงแม้ชุมชนจะพยายามพึ่งตนเองแต่ก็หลีกเลี่ยงไม่พ้นกับผลกระทบที่เกิดขึ้นทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม (Jommuang, 1997, p. 2)

การพัฒนาชนบทได้เริ่มมีบทบาทสำคัญเป็นครั้งแรกตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงบริหารราชการแผ่นดิน โดยปกครองแบบอารยประเทศทำให้ทางราชการให้ความสนใจการพัฒนาในเขตชนบทมากขึ้นในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของราชอาณาจักรในปี พ.ศ. 2485 กระทรวงมหาดไทยได้กำหนดแผนการบูรณะชนบทขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ สร้างสรรค์ชีวิตจิตใจของประชาชนในชนบทให้เหมาะสมที่จะเป็นพลเมืองดี และส่งเสริมให้ประชาชนมีการครองชีพที่ดีขึ้น (Panthasen, 2007, p. 172)

ผลการดำเนินงานพัฒนาชนบทตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตั้งแต่ฉบับที่ 1 ปี 2504 ประเทศไทยประสบผลสำเร็จในเรื่องความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจแต่มีปัญหาเรื่องการขยายตัว

ทางเศรษฐกิจที่ขาดความสมดุลส่งผลทำให้เกิดปัญหาช่องว่างและความเหลื่อมล้ำในเรื่องรายได้ระหว่างภาคการเกษตรและภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ และช่องว่างระหว่างเมืองกับชนบททำให้เกิดปัญหาใหญ่ตามมา คือ ปัญหาความยากจนซึ่งสังคมชนบทได้รับการพัฒนาน้อยมากจนส่งผลให้ประชาชนในชนบทพึ่งพาตนเองไม่ได้ (Srimahawaro, 2000, p. 110) จนมาถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 - 2529) ได้กำหนดจุดประสงค์การพัฒนาชนบทเป็นเป้าหมายหลักสำคัญประการหนึ่งเพื่อมุ่งพัฒนาชนบทในพื้นที่ที่ด้อยการพัฒนาและยังไม่ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาให้สามารถช่วยตัวเองได้ในอนาคตและให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาที่พวกเขาเผชิญอยู่ให้มากที่สุด แผนงานและโครงการพัฒนาชนบทยากจนได้มุ่งหลักประกัน 3 ประการที่จะนำไปสู่เป้าหมาย “พออยู่พอกิน” คือ หลักประกันที่จะให้ชาวชนบทที่มีความล้าหลังมีระบบการศึกษา มีความรู้เกี่ยวกับการทำมาหากิน และหลักประกันที่จะทำให้ชาวชนบทมีสุขภาพอนามัยที่สมบูรณ์และได้รับสิ่งที่จำเป็นในการดำรงชีวิตตามสมควรอย่างเหมาะสมในแต่ละท้องที่ (Office of the National Economic and Social Development, 1982, pp. 1-10)

ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 ได้อัญเชิญ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปณิธานทางในการพัฒนาและบริหารประเทศควบคู่ไปกับการมีกระบวนการพัฒนาระบบบูรณาการแบบองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลาง รวมทั้งการมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในระดับรากหญ้าให้มีความเข้มแข็งสามารถพึ่งพาตนเองได้ จึงเกิดนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจชุมชนขึ้น ซึ่งเป็นการส่งเสริมเศรษฐกิจในระดับชุมชนที่ก่อให้เกิดการรวมตัวกันของประชาชนในชุมชนในการประกอบสินค้า

การให้บริการ หรือการอื่น ๆ เพื่อสร้างรายได้และเพื่อการพึ่งตนเองของครอบครัว ชุมชน อันเป็นพื้นฐานของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จึงเป็นที่มาของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 ซึ่งประกาศใช้ วันที่ 18 มกราคม พ.ศ. 2548 (Somwatthanasak, 2005, p. 110) เพื่อเป็นการส่งเสริมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการสร้างรายได้ เป็นการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการจัดการและพัฒนารูปแบบของวิสาหกิจชุมชนอันจะนำไปสู่การสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืนในปัจจุบัน สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์ในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดังนี้ (Bureau of Small and Medium Enterprises, 2011, pp. 8-16)

จะเห็นได้ว่าวิสาหกิจชุมชนนั้นมักมาจากอุตสาหกรรมที่ทำกันในครัวเรือนของชาชนบทเป็นส่วนใหญ่และสามารถสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการและสมาชิกในชุมชนโดยการอาศัยแรงงานในชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต ก่อให้เกิดการจ้างงานมากกว่ากิจกรรมขนาดใหญ่และยังช่วยให้เกิดการกระจายรายได้ให้กับชุมชนด้วยชุมชนจึงเป็นแนวทางหนึ่งของการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจในชนบทเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศเพราะเป็นแนวทางหนึ่งของการพัฒนาแบบผสมผสาน โดยยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการทำงาน คือ การให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดตั้งกลุ่มอาชีพในชุมชนเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของชุมชน เน้นการสร้างการแข่งขันของชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองได้เพื่อให้ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และการมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถพึ่งตนเองได้ (Prayasawatsuthi, 1990, pp. 33 - 34)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาวิจัย การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในปัจจุบันเพื่อหาตัวแบบการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการที่มีขีดความสามารถในการแข่งขันด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปที่ประสบความสำเร็จจากการจัดการทั้งด้านรายได้และความอยู่เย็นเป็นสุขของชุมชน ในการใช้วิถีแห่งเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาชุมชน การรวมกลุ่มชุมชนที่เข้มแข็ง และการจัดการสิ่งแวดล้อมในชุมชนของเขตพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในการเป็นผู้ประกอบการกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย
2. เพื่อศึกษารูปแบบความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนในการเป็นผู้ประกอบการกลุ่มอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกับความสำเร็จของการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวความคิดการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลแนวความคิดในการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 จนถึงปี ค.ศ. 2009 โดยได้สรุปแนวความคิดพัฒนาการของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละช่วงเวลา ผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในลักษณะกระบวนการของการ

บริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด โดยทำการเลือกศึกษา 4 ตัวแปร คือ การบริหารจัดการด้านการผลิต การบริหารจัดการด้านการตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม และการบริหารจัดการด้านบัญชีหรือการเงิน ดังนั้น การที่วิสาหกิจชุมชนจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องมีการบริหารจัดการที่ดี มีการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพด้วยการพัฒนาทักษะในด้านการบริหารจัดการ การพัฒนาฝีมือ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ต้องการของตลาด รวมถึงรูปแบบผลิตภัณฑ์มีความแปลกใหม่หรือดึงดูดใจผู้ซื้อ รวมไปถึงตัวผู้นำกลุ่มต้องมีภาวะความเป็นผู้นำในการบริหารจัดการ และที่สำคัญเน้นความร่วมมือหรือการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่ม จึงจะทำให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนประสบความสำเร็จในการบริหารจัดการเพื่อก่อให้เกิดรายได้ เกิดการจ้างงานในชุมชน และสามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้สภาวะที่ประเทศมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน

2 แนวความคิดของความสำเร็จของธุรกิจชุมชน

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลแนวความคิดของความสำเร็จของธุรกิจชุมชน เริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1995 จนถึงปี ค.ศ. 2010 โดยได้สรุปแนวความคิดพัฒนาการของความสำเร็จของธุรกิจชุมชนที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ในแต่ละช่วงเวลา ผู้วิจัยได้เลือกตัวแปรของความสำเร็จของธุรกิจชุมชนในลักษณะกระบวนการของความสำเร็จของธุรกิจชุมชนให้เกิดประสิทธิผลมากที่สุด โดยทำการเลือกศึกษา 3 ตัวแปร คือ การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน ผลตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงิน และผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ดังนั้น จากการส่งเสริมจากภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนได้ส่งผลให้เกิดความสำเร็จและการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะเห็นว่า

วิสาหกิจชุมชนนั้นเป็นรูปแบบของการประกอบการที่เป็นของชุมชนที่เป็นการรวมกลุ่มกันเพื่อทำการผลิต การแปรรูป การบริการ หรืออื่น ๆ ที่เกิดจากการริเริ่มสร้างสรรค์ มีฐานการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมในแต่ละท้องถิ่น ผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล มีกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่ม รู้จักคิดค้น และจัดการทุนที่อยู่ในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ทำให้ความสำเร็จของวิสาหกิจชุมชนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่เกิดจากการบริหารจัดการร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ เกิดประโยชน์ต่อกลุ่มและชุมชนสูงสุด เน้นการพึ่งพาตนเอง (Pongpit, 2005, p. 40) ความเข้มแข็ง และความสงบสุขร่วมกันของชุมชน ตลอดจนเป็นฐานการพัฒนาาระบบเศรษฐกิจของประเทศ

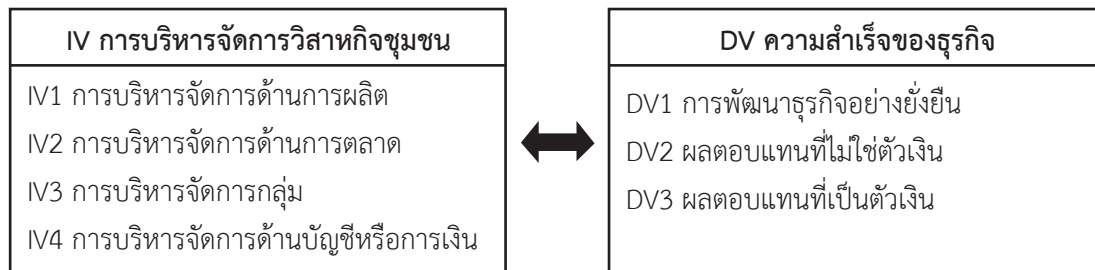
กรอบแนวความคิดในการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้มีคำถามการศึกษาคือ “1) สภาพการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปเป็นอย่างไร 2) วิสาหกิจชุมชนที่มีความสำเร็จทางธุรกิจมีลักษณะอย่างไร และ 3) ตัวแบบการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ประสบความสำเร็จทางธุรกิจสามารถยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปควรมีลักษณะอย่างไร” จากการศึกษาพัฒนาการของแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วพบว่า แนวทางที่เหมาะสมของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกับความสำเร็จของธุรกิจ ถ้านำไปใช้อย่างจริงจังจะทำให้เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย สามารถนำข้อมูลการศึกษาในครั้งนี้ไปขับเคลื่อนการดำเนินการด้านต่าง ๆ ของวิสาหกิจชุมชนได้อย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น การพัฒนาการ

บริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปในพื้นที่ภาคตะวันตกของไต้หวัน ผู้ศึกษาได้นำเสนอกรอบ

แนวคิดในการวิจัย สามารถสร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาได้ตามตัวแบบที่ 1

ตัวแบบที่ 1 กรอบแนวความคิดการบริหารงานวิสาหกิจชุมชนเพื่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน

สมมติฐานของการวิจัย

จากกรอบแนวคิดของการศึกษา มีข้อสันนิษฐานว่า “การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนในลักษณะใดเหมาะสมกับความสำเร็จของธุรกิจ” นำมาตั้งเป็นกรอบความสัมพันธ์และสามารถนำไปสู่การกำหนดสมมติฐานการวิจัย ได้ว่า “การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของธุรกิจ”

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แนวทางการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ พื้นที่เป้าหมายของการศึกษาคือ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ซึ่งตั้งอยู่ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไต้หวัน จำนวน 8 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สำหรับประชากรเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 2,292 ตัวอย่าง โดยการออกแบบสอบถามที่สร้างจากตัวชี้วัดของกรอบแนวคิดการศึกษา เป็นคำถามปลายปิด มีมาตรวัดของตัวชี้วัดแบบ Interval scale มีคะแนนของมาตรวัด คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยมาก ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามโดยการคำนวณค่า IVC (Item Variable Congruence Index) โดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน ได้ค่า IVC = 1.00 และหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยทดลองใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นกลุ่มวิสาหกิจ จำนวน 30 คน ได้ค่าอัลฟา $V = 1.00$ การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ Canonical Correlation และ Path Analysis และศึกษาเชิงคุณภาพโดยการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์เชิงลึก ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรรมการกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ตามประเด็นตัวแปรของการศึกษา เพื่อนำข้อมูลการสัมภาษณ์มาสนับสนุนข้อค้นพบของการวิจัยเชิงปริมาณ

ผลการวิจัย

ผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยรวบยอดสอดคล้องตามวัตถุประสงค์การศึกษา ได้ดังนี้

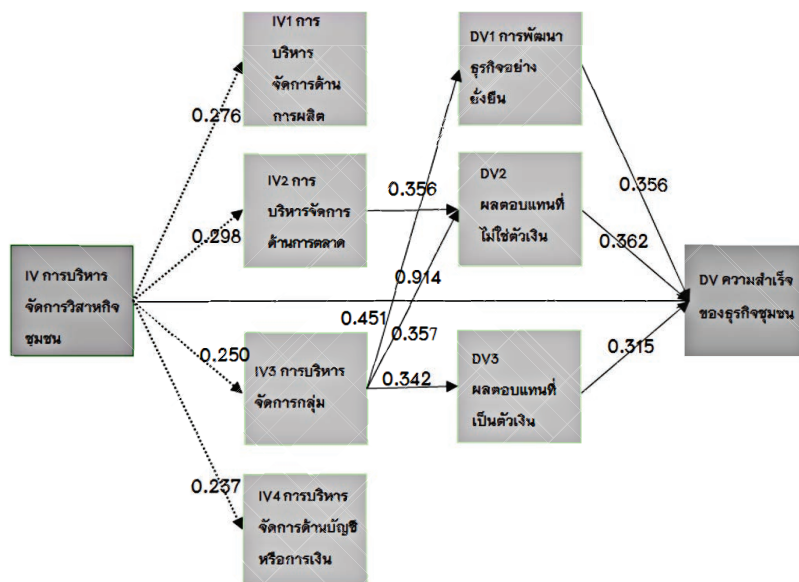
1. การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน พบว่าพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย จำนวน 8 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนอยู่ในระดับต่ำ ค่าเฉลี่ยสรุปผลศึกษาระดับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน เท่ากับ 0.265 ทั้งในด้านการบริหารจัดการด้านการผลิต การบริหารจัดการด้านการตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม และการบริหารจัดการด้านบัญชีหรือการเงิน

2. ความสำเร็จของธุรกิจชุมชน พบว่า ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทยมีระดับความสำเร็จของธุรกิจชุมชนในระดับปานกลางทุกด้าน ค่าเฉลี่ยสรุปผล

ศึกษาระดับความสำเร็จของธุรกิจชุมชน เท่ากับ 0.344 ทั้งในด้านการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน ผลตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงิน และผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน

3. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากการทดสอบสมมติฐาน การทดสอบสมมติฐานหาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกับความสำเร็จของธุรกิจ ผลการทดสอบการดำเนินการในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญซึ่งสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกับความสำเร็จของธุรกิจ ผลการวิเคราะห์ พบว่า มีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ($r=0.914$) โดยเฉพาะอิทธิพลทางตรงของ ผลตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงิน การพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน และผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน ที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน มีค่าเท่ากับ 0.362 0.356 และ 0.315 ตามลำดับ

ตัวแบบที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานวิสาหกิจชุมชนเพื่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน

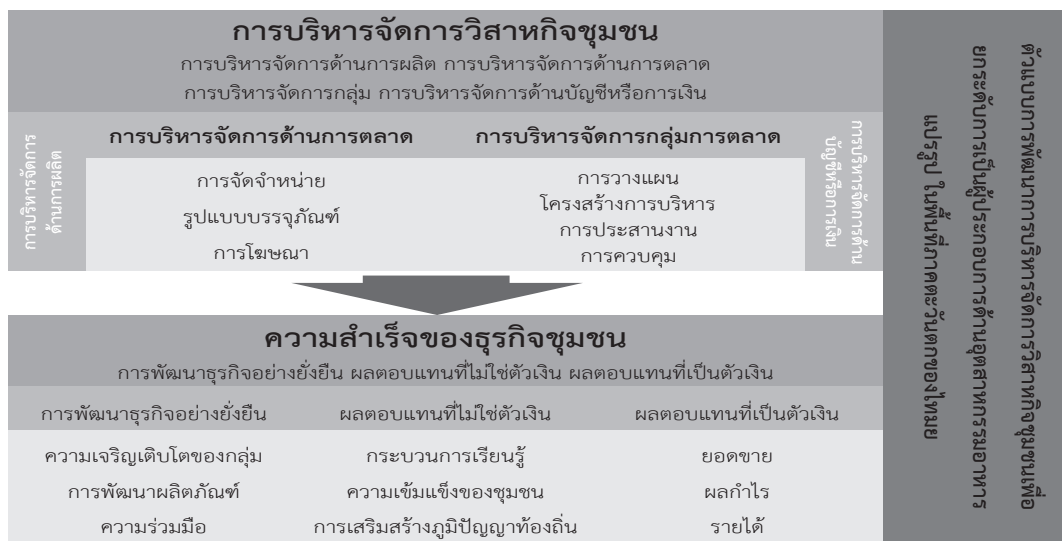

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตัวแบบที่ 2 เป็นการวิเคราะห์เส้นทางของตัวแปรที่มีองค์ประกอบที่แตกต่างกันแต่จุดหมายเดียวกันทำให้สามารถนำวิธีการวิเคราะห์เส้นทางเชิงวิกฤต (critical path analysis) ซึ่งเป็นวิธีการสร้างตัวแบบ bipartite graphs ซึ่งตัวแบบดังกล่าวเป็นตัวแบบสัมพันธ์เชิงสถิติที่เต็มไปด้วยค่าความสัมพันธ์

ของตัวแบบทำให้เข้าใจยาก ผู้ศึกษาจึงพัฒนาตัวแบบที่ 2 ในลักษณะตัวแบบความสัมพันธ์ทางสังคมศาสตร์ โดยผู้อ่านสามารถเข้าใจการสรุปดียิ่งขึ้น และนำไปสร้างองค์ความรู้ที่ใช้ประโยชน์จากตัวแบบได้อย่างดี และสามารถวิเคราะห์ผลรายละเอียดตามตัวแบบที่ 3

ตัวแบบที่ 3 การพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย

การวิเคราะห์เส้นทางความสัมพันธ์จึงปรากฏเป็นตัวแบบที่สำคัญ คือ ตัวแบบการพัฒนา การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย จากการสร้างตัวแบบทางสังคมศาสตร์ทำให้เห็นภาพอย่างละเอียดในการพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย ต้องมีหลักการที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนที่ทำให้มี

ผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชนที่เกิดขึ้นได้จากการบริหารจัดการด้านการผลิต การบริหารจัดการด้านการตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม และการบริหารจัดการด้านบัญชีหรือการเงิน โดยเฉพาะการบริหารจัดการด้านการตลาด และการบริหารจัดการกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย

ผลการพิสูจน์เส้นทางความสัมพันธ์ สรุปได้ว่าการพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทยต้องมีหลักการที่มุ่งเน้นการบริหารจัดการด้านการตลาดและการบริหารจัดการกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับความสำเร็จของธุรกิจชุมชน ทั้ง 3 ด้านประกอบด้วยการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน ผลตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงิน และผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน โดยการดำเนินงานดังกล่าวก่อให้เกิดการบรรลุความสำเร็จของธุรกิจชุมชนของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนต่อไป

การดำเนินงานการพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทยจำเป็นต้องให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม โดยการระดมทรัพยากรบุคคลที่เกี่ยวข้องกับวิสาหกิจชุมชน ทุกคน ได้แก่ ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กรรมการสมาชิก ชุมชน และหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและความยั่งยืนในการพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป

ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้พบว่าการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน ได้แก่ การบริหารจัดการด้านการผลิต การบริหารจัดการด้านการตลาด การบริหารจัดการกลุ่ม และการบริหารจัดการด้านบัญชีหรือการเงิน มีความสัมพันธ์และสามารถส่งผลนำองค์กรไปสู่ความสำเร็จของธุรกิจชุมชนได้ในระดับสูง สำหรับข้อเสนอแนะเพื่อให้การพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทยให้ประสบความสำเร็จมากขึ้นมีข้อเสนอแนะจากการ

วิจัยดังต่อไปนี้

8.1 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

8.1.1 วิสาหกิจชุมชนควรมีการให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวัสดุอุปกรณ์ บุคลากร และผลิตภัณฑ์เพื่อที่จะได้มีความเข้าใจที่ตรงกันและสามารถแนะนำผู้ที่สนใจได้อย่างละเอียด

8.1.2 วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ในการผลิตควรนึกถึงความรับผิดชอบต่อสังคม

8.1.3 บุคลากรต้องเข้าใจในปัจจัยการผลิต การดำเนินการของวิสาหกิจชุมชน และวัตถุประสงค์ของจัดตั้งวิสาหกิจชุมชน

8.1.4 ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกมาสู่ตลาดควรมีการระบุวิธีใช้และวันหมดอายุอย่างชัดเจน

8.1.5 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีการจัดการด้านการตลาดเกี่ยวกับการจัดจำหน่ายโดยการสำรวจความต้องการของตลาดเพื่อให้สินค้าที่ผลิตออกมาได้รับความนิยมและตรงความต้องการของตลาดมากที่สุด

8.1.6 บรรจุภัณฑ์ของสินค้าที่ผลิตควรจะใช้ วัสดุ ขนาด โครงสร้างที่มีความเหมาะสม มีคุณภาพ และมีเอกลักษณ์ที่สามารถรู้ได้ทันทีว่าผลิตจากที่ไหน

8.1.7 ภายในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีการแบ่งหน้าที่ตามโครงสร้างอย่างชัดเจนพร้อมทั้งระบุหน้าที่ความรับผิดชอบ

8.1.8 การประสานงานทั้งภายในและภายนอกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีความชัดเจนว่าเรื่องไหนควรติดต่อประสานงานกับใคร

8.1.9 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรมีการวางแผนในเรื่องทุนให้ชัดเจนเพื่อที่จะได้รู้ว่าการดำเนินการในเรื่องเงินทุนจะต้องดำเนินการในช่วงเวลาใดและต้องมีการหมุนเวียนเงินทุนในช่วงไหน

พร้อมทั้งควรระบุหน้าที่ของสมาชิกที่ทำหน้าที่ให้ชัดเจน

8.2 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสำเร็จของธุรกิจชุมชน

8.2.1 ความเจริญเติบโตของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนควรดำเนินการอย่างมีแบบแผนทั้งในเรื่องของความมั่นคงในการดำเนินงานรวมถึงการขยายตัวของวิสาหกิจชุมชนด้วย

8.2.2 ควรมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับวิสาหกิจชุมชนที่มีความเข้มแข็งเพื่อเรียนรู้ในจุดอ่อนและนำเอาจุดแข็งของวิสาหกิจชุมชนนั้น ๆ มาพัฒนาวิสาหกิจชุมชน (Best Practice)

8.2.3 ควรมีการจ้างงานบุคลากรภายในชุมชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งของวิสาหกิจชุมชน

8.2.4 วิสาหกิจชุมชนควรมีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาดำเนินการเพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน

8.2.5 วิสาหกิจชุมชนควรมีการแลกเปลี่ยนสินค้ากันระหว่างวิสาหกิจชุมชนเพื่อเป็นการระบายสินค้าไปยังตลาดใหม่ ๆ อยู่เสมอและจะได้มีฐานลูกค้าเพิ่มขึ้นด้วย

8.3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนกับความสำเร็จของธุรกิจชุมชน

8.3.1 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนด้านการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืน สามารถสนับสนุนการดำเนินงานของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนด้านการพัฒนาธุรกิจอย่างยั่งยืนได้โดยเฉพาะความเจริญเติบโตของกลุ่ม การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และความร่วมมือ

8.3.2 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนด้านผลตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงิน สามารถสนับสนุนการดำเนินงานของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนด้าน

ผลตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงินโดยเฉพาะกระบวนการเรียนรู้ ความเข้มแข็งของชุมชน และการเสริมสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่น

8.3.3 การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนด้านผลตอบแทนที่เป็นตัวเงิน สามารถสนับสนุนการดำเนินงานของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนด้านผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินโดยเฉพาะยอดขาย ผลกำไร และรายได้

8.4 ข้อเสนอแนะตามตัวแบบแนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูป ในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทย

8.4.1 วิสาหกิจชุมชนควรมุ่งเน้นหลักการบริหารจัดการด้านการตลาดและการบริหารจัดการกลุ่ม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญที่มีผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชนโดยเฉพาะผลตอบแทนที่ไม่ใช่ตัวเงินทั้งทางด้านกระบวนการเรียนรู้ ความเข้มแข็งของชุมชน และการเสริมสร้างภูมิปัญญาท้องถิ่น และผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินทั้งทางด้านยอดขาย ผลกำไร และรายได้ หากวิสาหกิจชุมชนมีการดำเนินงานตามตัวแบบดังกล่าวแล้วย่อมก่อให้เกิดการพัฒนา การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปในพื้นที่ภาคตะวันตกของไทยได้อย่างแน่นอน

8.5 ข้อเสนอแนะทางวิชาการเพื่อทำการวิจัยครั้งต่อไป

8.5.1 งานวิจัยนี้ผู้วิจัยได้มุ่งศึกษาในประเด็นเกี่ยวกับบทบาทการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนตามเจตนารมณ์ แต่ไม่ได้ศึกษาว่ามีสภาพแวดล้อมของวิสาหกิจชุมชนอย่างไรบ้างที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน การวิจัยครั้งต่อไปควรจะกำหนดสมมติฐานสิ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของธุรกิจชุมชน เช่น สภาพแวดล้อมด้านต่าง ๆ ของวิสาหกิจ

ชุมชนรวมถึงความเป็นอยู่ของชุมชน เป็นต้น

8.5.2 การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์สถานการณ์การบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเท่านั้น ควรนำการบริหารจัดการองค์กรไปศึกษาแบบเจาะลึกในกับสถานที่อื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลการศึกษา และสามารถมองเห็นสถานการณ์ภาพรวมของการพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปทั้งหมดได้ชัดเจนขึ้น

8.5.3 ควรมีการศึกษาในลักษณะนี้ แต่

ควรมีการเปลี่ยนแปลงตัวแปรต้น เช่น ปัจจัยด้านครอบครัวของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ปัจจัยด้านเครือข่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกับชุมชน ปัจจัยในเรื่องของที่ตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชน และการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับตัวแปรตาม เช่น ประสิทธิภาพของการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน เป็นต้น

8.5.4 ควรมีการเปรียบเทียบการพัฒนาการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนเพื่อยกระดับการเป็นผู้ประกอบการด้านอุตสาหกรรมอาหารแปรรูปในพื้นที่ภาคอื่น ๆ

Reference

- Bureau of Small and Medium Enterprises. (2011). *Promotion Small and Medium Enterprises Promotion Plan (2012 - 2019)*. Bangkok: Author. [In Thai]
- Jommuang, L. (1997). *The role of community business affecting community strength in community forest management: A case study of Sila Laeng Subdistrict, Pua District, Nan Province*. (Research Report). Chiang Mai University. [In Thai]
- Somwatthanasak, D. (2005). *Community Enterprise Academic Documents*. Bureau of Agricultural Extension and Development Region 1. Chainat Department of Agricultural Extension.[In Thai]
- Srimahawaro, W. (2000). *Development of participation in rural development of Tambon Administrative Organization members. Surat Thani*. (Master thesis) Chiang Mai: Mae Jo University. [In Thai]
- Office of the National Economic and Social Development. (1982) *List of villages targeted by poor rural development (1982-1986)*. Bangkok: Author. [In Thai]
- Panthasen, A. (2007). *Synthesis of knowledge about sufficiency economy*. Bangkok: Thailand Research Fund. [In Thai]
- Pongpit, S. (2005). *Corporate culture of the modern world. "Network" for Corporate Social Responsibility. Strong community*. Bangkok: Institute of Community Enterprise Promotion. [In Thai]
- Prayasawatsuthi, C. (1990). *Rural small enterprises: A state of knowledge*. Library and Information Center, Suranaree University of Technology.[In Thai]